

夏丐尊散文：幽默的叫卖声

住在都市里，从早到晚，从晚到早，不知要听到多少种类多少次数的叫卖声。深巷的卖花声是曾经入过诗的，当然富于诗趣，可惜我们现在实际上已不大听到。寒夜的「茶叶蛋」、「细砂粽子」、「莲心粥」等等，声音发沙，十之七八似乎是「老枪」的喉咙，困在床上听去颇有些凄清。每种叫卖声，差不多都有着特殊的情调。

我在这许多叫卖者中，发现了两种幽默家。一种是卖臭豆腐干的。每日下午五六点钟，弄堂口常有臭豆腐干担歇着或是走着叫卖，担子的一头是油锅，油锅里现炸着臭豆腐干，气味臭得难闻。卖的人大叫「臭豆腐干！」「臭豆腐干！」态度自若。我以为这很有意思。「说真方，卖假药」，「挂羊头，卖狗肉」，是世间一般的毛病，以香相号召的东西，实际往往是臭的。卖臭豆腐干的居然不欺骗大众，自叫「臭豆腐干」，把「臭」作为口号标语，实际的货色真是臭的。言行一致，名副其实，如此不欺骗别人的事情，怕世间再也找不出了吧！我想。「臭豆腐干！」这呼声在欺诈横行的现世，俨然是一种愤世嫉俗的激越的讽刺！还有一种是五云日升楼卖报者的叫卖声。那里的卖报的和别处不同，没有十多岁的孩子，都是些三四十岁的老枪瘪三，身子瘦得像腊鸭，深深的乱头发，青屑屑的烟脸，看去活像个鬼。早晨是不看见他们的，他们卖的总是夜报。傍晚坐电车打那儿经过，就会听到一片发沙的卖报声。他们所卖的似乎都是两个铜板的东西（《新夜报》、《时报》《号外》之类）。叫卖的方法很特别，他们不叫「刚刚出版××报」，却把价目和重要新闻标题联在一起，叫起来的时候，老是用「两个铜板」打头，下面接着「要看到」三个字，再下去是当日的重要的国家大事的题目，再下去是一个「哪」字。「两个铜板要看到十九军反抗中央哪！」在福建事变起来的时候，他们就这样叫。「两个铜板要看剿匪胜利哪！」在剿匪消息胜利的时候，他们就这样叫。「两个铜板要看到日本副领事在南京失踪哪！」藏本事件开始的时候，他们就这样叫。（注：1934年6月日本宣布驻南京副领事藏本英明失踪，企图挑起事端，不料，隔天藏本就露面了。原来日本要他找隐蔽处自杀，但他下不了自杀决心，阴谋因而败露）在他们的叫声里任何国家大事都只要花两个铜板就可以看到，似乎任何国家大事都只值两个铜板的样子。我每次听到，总深深地感到冷酷的滑稽情味。「臭豆腐干！」「两个铜板要看到××××哪！」这两种叫卖者颇有幽默家的风格。前者似乎富于热情，像个矫世的君子，后者似乎鄙夷一切，像个玩世的隐士。

Xia Mian Zun “ Keyifli Satıcı Sesleri ”

İnsan metropolde yaşayınca, hergün sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar kim bilir kaç kez, kaç çeşit satıcı sesi geliyor kulaklarına. Hele ki zamanında, o sokak aralarındaki çiçek satan seslerin konu olmuşluğu, renk katmışlığı var şiirlere ve şiir merakına. Yazık ki artık pek duyamaz olduk bu sesleri. Kış gecelerinin “Çaylı Yumurta”sı , “Piramit Yaprak Sarma”sı, “Lotus Yapraklı Lapa”sı... Yatağında yarı uyur yarı uyanık duyduğun, onda yedisi, belki sekizinin yaşlı ve boğuk birer gırtlaktan çıktığı anlaşılan bu satıcı seslerinin hüznü yalnızlığı da ulaşır kulaklarına.

Neredeyse bütün satıcı seslerinin kendine özgü bir tadı vardır. Bu sayısız sesler arasında benim kulaklarıma en çok yer eden, dinleyince keyif veren iki ses var. Bunlardan birisi “Kötü Kokulu Doufu”¹ satıcısının sesi. Her gün akşam üzeri, saat beş altı civarı, dar sokağın girişine bir doufu tezgahı kurulur. Satıcı bazen yerinde, bazen de geze geze yapar satışını. Tezgahın bir başında yağ tenceresi, yağ dolu tencerenin içinde de taze kızarmakta olan ve kötü kokusu her yeri saran doufu. Satıcı sesine hakim, tüm gücüyle bağırır: “kötü kokulu doufuuu!...kötü kokulu doufuuu!”. Bana en ilginç gelen de budur aslında. Zamane insanların ortak hastalığı sahtekarlık, gerçeğini gösterip sahtesini satma alışkanlığı yok bu doufu ustasında. Adamın bağıra bağıra kötü kokulu olduğunu söylediği doufu gerçekten de kötü kokulu. Doufu ustası halka yalan söylememiş, doufusunun kötü kokusunu slogan yapmış diline, var gücüyle başarıyor. Nevaleye gelince, gerçekten de çok kötü kokuyor. Böylesine sözünün eri, dürüst, başkalarını kandırmaya yanaşmayan... bu zamanda bir tane daha bulunmaz herhalde. Bana kalırsa “Kötü kokulu doufuuu!” sesi; bu hilelerle, sahtekarlarla dolu dünyada; yanlış olan her şeyle alay eden bir taşlama, bir hiciv aslında.

Kulaklarıma en çok yer eden diğer bir satıcı sesi ise Wuyün Rısheng²daki gazete satıcılarının sesi. Oradaki satıcılar diğerlerinden çok farklı. Burada öyle on yaşlarında ufak çocuklar değil, otuz kırk yaşlarında boğuk sesli, kırışık yüzlü adamlar satıyor gazeteleri. Bedenleri salamura bekletilmiş ördek eti kadar çelimsiz bu satıcılar, koyu renkli darmadağanık saçları, ufalmış dumanlı yüz hatlarıyla tam bir hayaleti andırırlar. Gündüzleri ortada görünmeyen bu satıcılar genelde akşam gazetesi satarlar. Akşamüstü tramvayla caddeden geçerken duyarım hep bu gazete satıcılarından çıkan çatlak tonlu sesleri. Onların sattıkları hemen hemen her şey iki tong ban³

¹ İngilizcesi: Tofu. Soya fasulyesinden yapılan, peynir kalıbı görüntüsünde, kalsiyum açısından son derece zengin olan ancak kızartıldığında çok kötü kokan bir besin.

² Shanghai Zhejiang Caddesi’nde yer alan çok eski bir çayhane.

³ Madeni para.

değerindedir (“Yeni Akşam Gazetesi”, “Zaman Gazetesi”, “Ekstra” gibi). Satıcıların satış için kullandıkları yöntem ise son derece kendine özgüdür. Öyle “yeni basıldı falan falan gazetesi...” diye sıradan bir yöntemle bağırılmazlar. Aksine gazetenin fiyatı ve önemli haber başlıklarını uzunca bir cümlede toplar, bağırırken öncelikle fiyatı bildiren “iki tong ban” ile başlar, hemen ardından “okuyalım” sözcüğünü ekleyip, o günün önemli ve büyük ülke meselesinin ana başlığını söyler ve son olarak cümle bitişini çeke çeke uzatan bir “naaa!”⁴ ünlemiyle cümleyi tamamlarlar. Fu Jian olayları baş gösterdiğinde işte böyle bağırıldılar: “iki tong ban okuyalım 19. askeri birliğin merkeze olan direnişi naaa!..”. Ülkede şehir eşkıyalarına karşı kazanılan zaferin ardından, gazete satıcıları haberi şu cümleyle duyurdu: “iki tong ban okuyalım eşkıyalara karşı zafer naaa!..”. Zang Ben olayı patlak verdiğinde de şöyle bağırıldılar: “iki tong ban okuyalım Japon konsolosu Nanjing’de kayboldu naaa!..”. (Ek bilgi: Haziran 1934’te Japon hükümeti, Nanjing’de görevli bulunan konsolosları Ying Ming Zang Ben’in kaybolduğunu duyurdu. Ortılığı karıştıran bu söylentinin hemen ardından, Zang Ben sürpriz bir şekilde ortaya çıktı. Olayın aslı ise, Japonya’nın gizli bir yerde intihar⁵ etmesini emrettiği Zang Ben’in buna cesaret edemeyerek bir komplo sonucu ortaya çıkarılması ile açığa kavuştu). Onların satış seslerinde, herhangi bir ülke için fazlasıyla önem taşıyan bir mesele hakkında, yalnızca iki tong ban harcayarak rahatlıkla bilgi sahibi olunabilirdi. Yani hemen hemen bütün büyük ülke meseleleri yalnızca iki tong ban değerindeydi.

Ne zaman duysam, içimde traji komik duygular uyandıran sesler... “kötü kokulu toufuuu!” “iki tong ban okunmalı.....naaa!..”. İşte bu iki çeşit satıcı sesinin ikisi de, duyduğunda insana keyif veren bir mizah ustasının tarzını barındırır içerisinde. İlki sıcaklığı ve samimiyetiyle dürüst dünyanın hükümdarı, diğeri her şeyi küçümser tavrıyla eğlenceler dünyasının mütevazı münzevisidir adeta.

⁴ Türkçe karşılığı “Haydiii!” gibi düşünülebilir.

⁵ Hara-kiri: Japonca’da karın kesmek anlamına gelen hara-kiri, (resmi dildeki adıyla Seppuku), Japon toplumunda büyük bir kabahat işleyen ve bundan utanç duyan kişilerin, savaşta yenilen veya efendisine itaat etmeyen samurayların kendilerini cezalandırmak için kullandıkları bir yöntemdir. Karın yarılarak iç organların dışarı çıkması sağlanır.